

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет іноземних мов
Кафедра теорії та практики іноземних мов**

Савка Валентина Павлівна

**ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ТА ЖАНРОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕКСТУ
АНГЛОМОВНОГО ВЕБ-БРАУЗЕРУ**

Спеціальність 035.041 Філологія. Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська

РЕФЕРАТ

на
випускню кваліфікаційну роботу
за освітньою програмою
«Філологія. Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

Умань – 2023

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: канд. пед. наук, доцент Паладьева А. Ф.

РЕЦЕНЗЕНТ: канд. філол. наук, доцент Прокоф'єв Г. Л.

Захист відбудеться 29.05.2023 р. о 9.00 на засіданні ЕК факультету іноземних мов.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі теорії та практики іноземних мов, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 405.

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЛІНГВОПРАГМАТИЧНИХ І ЖАНРОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ТЕКСТУ АНГЛОМОВНОГО ВЕБ-БРАУЗЕРУ.....	9
1.1. Англomовний веб-браузер як основа комп'ютерно- опосередкованої комунікації.....	9
1.2. Вивчення мовленнєвого жанру в лінгвістиці.....	18
1.3. Моделі опису та стилістичні особливості мовленнєвих жанрів.....	31
1.4. Лінгвокультурна адаптація англomовного веб-браузеру....	39
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ І ЖАНРОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕКСТУ АНГЛОМОВНОГО ВЕБ- БРАУЗЕРУ.....	50
2.1. Прагматична характеристика тексту англomовного веб- браузеру.....	50
2.2. Структурно-змістова характеристика тексту англomовного веб-браузеру.....	54
2.3. Специфіка функціонування тексту англomовного веб- браузеру.....	70
2.4. Лінгвістична характеристика тексту англomовного веб- браузеру.....	78
ВИСНОВКИ.....	106
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	110
СПИСОК ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ.....	117
ДОДАТКИ.....	119

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

У сучасній лінгвістиці однією з найважливіших є проблема функціонування мови у різних соціальних та технологічних сферах, у тому числі у сфері інформаційних технологій, стрімкий розвиток яких наприкінці ХХ століття визначив перспективу формування інформаційного суспільства у ХХІ столітті.

Інформаційне суспільство має широкі можливості для отримання, накопичення та обробки інформації, а також миттєвого доступу до глобальних та локальних інформаційних ресурсів. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у вивченні комунікації за допомогою комп'ютера, одним із програмних та технологічних компонентів якого є веб-браузер. Ресурси програмного забезпечення (далі ПЗ), у тому числі веб-браузера, можуть містити інформацію у різних формах (текстова, звукова або у формі відеозапису), однак, основою взаємодії людини з людиною за допомогою комп'ютерної системи є текст, що спочатку створюється англійською мовою відповідно до прийнятих мовних конвенцій.

У нашому дослідженні ми відокремлюємо поняття «веб-браузер», що означає один із видів прикладного ПЗ, від поняття «веб-браузер» як мовленнєвий жанр, що реалізується в комп'ютерно-опосередкованому інструктивному тексті, орієнтованому на взаємодію розробників ПЗ та користувачів персональних комп'ютерів з метою надання останнім доступу до інформаційних ресурсів Інтернету.

Тезу про використання жанрових форм у мовленні сформулював, зокрема, М. Бахтін: «Мовні жанри організовують нашу мову майже так само, як її організовують граматичні форми. Ми навчаємося розміщати нашу мову в жанрові форми і, чуючи чужу мову, ми вже з перших слів вгадуємо її жанр, передбачаємо певний об'єм (тобто приблизну довжину мовного цілого), певну композиційну побудову, передбачаємо кінець, тобто з самого початку ми володіємо відчуттям мовного цілого, яке потім лише диференціюється у процесі мовлення» [11, с. 257-258].

У ситуаціях соціальної взаємодії комунікантів функціонує велика різноманітність мовних жанрів. Уміння користуватися практично основними мовними жанрами одне із показників соціального статусу особистості [32, с. 134].

Актуальність дослідження визначається потребою в інтенсифікації та оптимізації вивчення мовних жанрів у сучасній лінгвістиці. Так, у роботах із жанрознавства вивчені та описані різні жанри: вітання, привітання, світська бесіда, комплімент, проектна заявка та інші. Проте, жанрові характеристики тексту англомовного веб-браузера, на нашу думку, складають лакуну жанрознавчих досліджень.

Крім того, актуальність роботи обумовлена екстралінгвістичними, у тому числі соціально-культурними факторами. Лінгвістичне дослідження формату, мови та стилю тексту веб-браузера є надзвичайно важливим для проведення його лінгвокультурної адаптації (локалізації), обумовленої прагненням розробників розширити межі розповсюдження цього програмного продукту. Проведення успішної локалізації веб-браузера передбачає передачу оригінального (англомовного) змісту рівноцінними засобами мови реципієнта. Ця умова диктує необхідність визначення жанротворних ознак англомовного веб-браузера як тексту.

Мета дослідження полягає у визначенні та описі лінгвопрагматичних та жанрових характеристик тексту англомовного веб-браузера, що забезпечують проведення його успішної лінгвокультурної адаптації (локалізації).

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких конкретних завдань:

1. Виявити конститутивні властивості мовного жанру «веб-браузер».
2. Визначити місце англомовного веб-браузера у системі комп'ютерно-опосередкованих мовних жанрів.
3. Дослідити прагматичні особливості тексту англомовного веб-браузеру.

4. Описати структурно-змістові особливості тексту англомовного веб-браузеру.

5. Охарактеризувати специфіку функціонування тексту англомовного веб-браузеру.

6. Дослідити лінгвістичні характеристики тексту англомовного веб-браузеру.

Об'єктом дослідження є англомовний жанр веб-браузер.

Предметом дослідження є лінгвопрагматичні та жанрові характеристики текстів веб-браузерів Google Chrome, Internet Explorer, Mozilla Firefox, Safari.

Мета, завдання, специфіка об'єкта та особливості проблеми зумовили вибір традиційних лінгвістичних **методів дослідження**: метод суцільної вибірки прикладів, що ілюструють аналізовані мовні явища; метод компонентного аналізу; метод контекстуального аналізу; метод лінгвістичного опису.

Крім того, у роботі застосовувалися особливі методи, зумовлені новизною та специфікою матеріалу: гіпертекстового та мультимедійного аналізу. Гіпертекстовий аналіз полягав у виявленні та описі структури цілого гіпертексту та його окремих частин. Мультимедійний аналіз полягав у визначенні у тексті частки вербальної та невербальної інформації.

Матеріалом дослідження послужили тексти англомовних веб-браузерів Google Chrome, Internet Explorer, Mozilla Firefox, Safari загальним обсягом 500 сторінок.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в ході дослідження: виділено мовленнєвий жанр «веб-браузер» та сформульовано його конститутивні характеристики; розроблено модель англомовного мовного жанру «веб-браузер» та виконано її опис; визначено місце мовного жанру «веб-браузер» у системі мовних жанрів; виявлено умови лінгвокультурної адаптації (локалізації) англомовного веб-браузера.

Теоретична значущість дослідження полягає у можливості доповнити існуючі уявлення про систему мовних жанрів та розширити розроблені класифікації жанрів комп'ютерно-опосередкованої комунікації. Виконаний лінгвістичний опис жанрових характеристик тексту англomовного веб-браузера відповідно до розробленої моделі дозволяє отримати уявлення про специфіку тексту цього мовного жанру. Результати проведеного дослідження дають можливість розвивати основні тези, що обговорюються в теорії мовних жанрів.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів у професійній діяльності перекладачів, що займаються питаннями лінгвокультурної адаптації (локалізації) програмного забезпечення; при укладанні університетських курсів із англomовного жанрознавства; в теорії дискурсу та міжкультурної комунікації; при розробці практичних курсів перекладацького аналізу тексту; при розробці спеціальних курсів, присвячених питанням перекладу у сфері інформаційних технологій; для розробки термінологічних баз, необхідних перекладачеві у процесі реалізації локалізаційного проекту.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та практики іноземних мов, Лабораторії лінгвокультурології та зіставної лінгвістики та студентської проблемної групи «Сучасні тенденції розвитку лексикології англійської мови», а також доповідалися на 3 наукових конференціях різного рівня, зокрема: VI Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії» (Кропивницький, 21 лютого 2022 р.); III Всеукраїнська студентська науково-практична Інтернет-конференція «Сучасні філологічні дослідження: традиції та інновації» (Умань, 18 березня 2022 р.); I Науково-методичний семінар «Проблеми романо-германської філології та іншомовної лінгвометодики у ціннісних вимірах сьогодення» (Умань, 23 листопада 2022 р.).

Публікації. Результати дослідження опубліковані у 3 наукових збірниках, зокрема:

1. Савка В. П. Поняття та характеристика мовленнєвого жанру «веб-браузер». *Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Кропивницький, 21 лютого 2022 р.). Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. С. 182-184.

2. Савка В. П. Типологія мовленнєвих жанрів: збірник наукових праць студентів та молодих учених (За матеріалами IV Всеукраїнської студентської науково-практичної Інтернет-конференції «Сучасні філологічні дослідження: традиції та інновації», 18 березня 2022 р.). Умань : Візаві, 2022. С. 232-234.

3. Савка В. Прагматична характеристика тексту англomовного веб-браузеру. *Проблеми романо-германської філології та іншомовної лінгвометодики у ціннісних вимірах сьогодення* : матеріали I наук.-метод. семінару (Умань, 23 листоп. 2022 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини [та ін.] ; [редкол. : О. І. Безлюдний, Т. Л. Годованюк, І. С. Постоленко [та ін.] ; відпов. за вип. І. Ю. Гурський]. Умань : Візаві, 2022. С. 37-39.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі списку умовних позначень, вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, списку електронних ресурсів та додатків. Загальний обсяг роботи разом із бібліографією становить 125 сторінок.

ВИСНОВКИ

Лінгвопрагматичний та жанровий аналізи особливостей текстів англomовних веб-браузерів дозволив зробити такі **висновки**:

1. Веб-браузер є одним із видів прикладного програмного забезпечення, за допомогою якого стає можливим отримати доступ до наявної в Інтернеті інформації.

Специфіка комунікації, опосередкованої веб-браузером, виявляється у електронному функціонуванні його тексту, що визначається реалізацією таких його характеристик, як мультимедійність і гіпертекстуальність.

Мовний жанр "веб-браузер" реалізується у комп'ютерно-опосередкованому інструктивному тексті, оформленому відповідно до певних конвенцій. Текст веб-браузера включає елементи інтерфейсу користувача, тексти довідкової системи та технічну документацію.

2. Оригінальна версія веб-браузеру створюється англійською мовою, що диктує необхідність його лінгвокультурної адаптації відповідно до очікувань потенційного користувача. Завдання адаптації тексту веб-браузеру до мови та культури потенційного користувача вирішується на одному з етапів локалізації. При проведенні локалізації адаптується текст користувача інтерфейсу, тексти файлів вбудованої в веб-браузер довідкової системи та документація на цей вид програмного забезпечення. Ці компоненти тексту веб-браузеру мають певні лінгвопрагматичні та жанрові характеристики.

Англomовний «веб-браузер» як мовленнєвий жанр є комп'ютерно-опосередкований інструктивний текст, що відображає взаємодію розробників програмного забезпечення з користувачами, метою якої є доступ останніх до інформаційних ресурсів Інтернету.

Висловлювання, що реалізуються у процесі комунікації за допомогою веб-браузеру, характеризуються цілеспрямованістю, цілісністю та завершеністю, зміною мовних суб'єктів, смисловою повноцінністю, відтворюваністю.

3. У рамках проведеного дослідження було використано комунікативно-функціональну модель мовного жанру "веб-браузер", у якій враховуються такі фактори, як: комунікативна мета; відправник тексту; одержувач тексту; ініціатор взаємодії; зворотний зв'язок між учасниками комунікації; структурно-змістові характеристики тексту; композиція тексту; мовні засоби, що використовуються під час створення тексту.

Комунікативна мета мовного жанру «веб-браузер» полягає у повідомленні користувачеві інформації, необхідної йому для роботи з певним видом прикладного програмного забезпечення.

Відправником тексту веб-браузеру є розробники, укладачі технічної документації та професіонали-юристи.

Текст веб-браузеру призначається для широкої аудиторії користувачів: людей різних вікових груп і різного рівня компетентності в галузі інформаційних технологій.

Ініціаторами взаємодії, опосередкованої веб-браузером, є компанії-розробники. Зворотний зв'язок між учасниками комунікації має на увазі розвиток мовних подій. Користувачі вступають у взаємодію з компанією-розробником веб-браузеру, підписуючи угоду про його використання. Погоджуючись з умовами використання веб-браузеру, користувач може налаштовувати свій інтерфейс відповідно до своїх уподобань та висловлювати свою думку про ефективність роботи веб-браузеру, беручи участь в опитуваннях, які регулярно проводяться компаніями-розробниками.

4. Структурно-змістовними складовими тексту веб-браузеру є висловлювання, надфразові єдності (складне синтаксичне ціле) і фрагменти (об'єднання компонентів тексту).

Основу структурно-змістовних блоків складають інформативні висловлювання, функція яких полягає у передачі фактологічної та концептуальної інформації.

На основі висловлювання будуються надфразові єдності, організовані через тема-рематичну послідовність. Текст як комунікативна одиниця є

послідовністю висловлювань, причому кожне з наступних висловлювань містить інформацію, що вже є у попередньому.

Основними конститутивними складовими тексту веб-браузеру є його зв'язність та смислова цілісність. Структурний зв'язок тексту веб-браузеру полягає в синтагматичних зв'язках між мовними елементами.

Слідом за Р. де Бограндом і У. Дресслером ми виділяємо такі структурні засоби забезпечення зв'язності довідкових текстів веб-браузерів Google Chrome, Internet Explorer, Mozilla Firefox, Safari:

- 1). Буквальний лексичний повтор (recurrence).
- 2). Частковий повтор (partial recurrence).
- 3). Синтаксичний паралелізм (parallelism).
- 4). Перефразування (paraphrase).
- 5). Проніміналізація (the use of pro-forms).
- 6). Еліпсис (ellipsis).

7). Послідовність вживання дієслів у формі теперішнього часу, наприклад, Present Continuous у довідковому тексті є ще одним засобом поєднання окремих речень в єдине ціле:

5. Тексти веб-браузерів унаслідок свого електронного функціонування є мультимедійними та гіпертекстуальними.

Мультимедійність визначає використанням у тексті веб-браузеру вербальних та невербальних засобів.

Гіпертекстуальність виявляється у використанні окремих текстових елементів у меню інтерфейсу користувача і нелінійних довідкових текстів, пов'язаних один із одним системою гіперпосилань.

Мультимедійність та гіпертекстуальність диктують використання певних мовних засобів, а саме: загальноживаної лексики, спеціальних юридичних та технічних термінів.

1. Текст веб-браузеру створюється за допомогою використання певних мовних засобів, які можуть бути описані відповідно до їх особливостей на лексичному та граматичному рівнях.

На лексичному рівні серед спеціальних слів особливе місце у тексті веб-браузеру займають терміни, які за будовою можуть бути простими, двокомпонентними і багатоконпонентними.

Основними способами утворення термінів у текстах веб-браузерів Google Chrome, Internet Explorer, Mozilla Firefox, Safari є:

- 1) Афіксація (30 % слів від загальної вибірки).
- 2) Словоскладання (20% від загальної вибірки).
- 3) Конверсія (10% від загальної вибірки).
- 4) Аббревіація (5% від загальної вибірки).

Серед граматичних особливостей текстів англомовних веб-браузерів виділяємо:

- 1) Частотне вживання іменників, прийменників, займенників та прикметників.
- 2) Використання дієслівних форм теперішнього часу, переважно Present Simple та Present Continuous, іноді форми майбутнього часу Future Simple.
- 3) Використання дієслів як у активному, так і в пасивному станах.
- 4) Частотне вживання інфінітиву, герундію, модальних дієслів can, may, should і must.

Серед синтаксичних особливостей текстів англомовних веб-браузерів виділяємо частотне використання простих речень, представлених у меню інтерфейсу користувача у вигляді списку, і складних – у довідкових текстах і в розділі Terms of Service; складних речень із однорідними членами; підрядних речень умови.

Текст англомовного веб-браузеру стосується офіційно-ділового стилю. Однак останнім часом спостерігається тенденція до його спрощення, що виражається у використанні загальноповживаної лексики; лексики, що виконує фатичну функцію; емоційно-оцінної лексики; канцелярських кліше та архаїчної лексики; скорочених дієслівних форм.